

Viru-Nigula valla arengukava 2026-2035

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
1. ÜLEVAADE VIRU-NIGULA VALLAST JA RAHVASTIKUST	4
2. VIRU-NIGULA VALLA ARENGUSTSENAARIUMID	6
3. VIRU-NIGULA VALLA VISIOON.....	10
4. HEA ELUKESKKOND	11
4.1. LÄHTEOLUKORD, VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED.....	11
4.2. VALDKONNA ALAEESMÄRGID	15
5. HARITUD JA AKTIIVSED INIMESED	16
5.1. LÄHTEOLUKORD, VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED.....	16
5.2. VALDKONNA ALAEESMÄRGID	20
6. HOITUD INIMESED.....	21
6.1. LÄHTEOLUKORD, VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED.....	21
6.2. VALDKONNA ALAEESMÄRGID	24
7. TÕHUS VALITSEMINE	25
7.1. LÄHTEOLUKORD, VÄLJAKUTSED JA VAJADUSED.....	25
7.2. VALDKONNA ALAEESMÄRGID	26
8. VALDKONDLIKUD MÕJUMÕÕDIKUD	27
9. ARENGUKAVA ÜLEVAATAMINE JA SEIRE	30
LISAD.....	31

Sissejuhatus

Kohaliku omavalitsuse arengukava koostamine ja kaasajastamine on omavalitsusüksusele *Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega* antud ülesanne. Arengukavas analüüsitakse valla arengu olukorda, väljakutseid ja pikaajalisi suundumusi, lepitakse kokku soovitud tulevikuvision ja eesmärgid ning eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused.

Viru-Nigula valla arengukava 2026-2035 lähtealusteks on kehtiv valla arengukava aastani 2030, erinevad valdkondlikud arengudokumendid (sh ka koostamisel olevad), arengukava koostamise käigus läbi viidud elanike küsitluse tulemused ning arengukava juhtrühma ja avalikkusega peetud arutelude tulemused. Statistiline andmestik on võimalikult kaasaegne, kuid peab arvestama, et erinevate valdkondade andmeid avalikustatakse erinevatel aegadel ja viibega.

Arengukava ei ole mõeldud üksnes vallajuhtidele ja -ametnikele, vaid on suunatud kõigile Viru-Nigula valla elanikele, ettevõtjatele, vabaühenduste liikmetele ja teistele osapooltele.

Arengukava seab valla sihid neljas strateegilises valdkonnas, mis võimaldab omavahel enim seotud valdkondade väljakutseid ja vajadusi koos analüüsida, seada neile ühiseid strateegilisi eesmärgi ja vältida kavandatavate tegevuste kattuvust.

- **Hea elukeskkond** (maakasutus ja planeeringud, avalik ruum, elamumajandus, looduskeskkond, jäätmemajandus, teedevõrk, transport ja liikuvus, veemajandus, side ja elekter, sooja- ja energiamajandus),
- **Haritud ja aktiivsed inimesed** (haridus, noorsootöö, kultuur, vaba aeg, sport, kogukonnad),
- **Hoitud inimesed** (sotsiaalteenused ja -toetused, hoolekanne, laste ja perede heaolu, rahvatervis, turvalisus),
- **Tõhus valitsemine** (avalikud ja kvaliteetsed teenused, digilahendused ja IT arenduskommunikatsioon ja turundus, avatud valitsemine, personal, töökeskkond).

Viru-Nigula valla visioon kirjeldab soovitud olukorda aastal 2035, mille poole arengukava abil liigume. Iga nelja strateegilise valdkonna kohta antakse ülevaade hetkeolukorra peamistest väljakutsetest ja arengueeldustest. Nende põhjal on sõnastatud valdkondlikud eesmärgid ja koostatud eesmärkide elluviimise tegevuskava. Eesmärkides ja tegevuskavas on võimalusel toodud välja vaid uus ja uuenduslik, mitte rutiinne ja igapäevane töö.

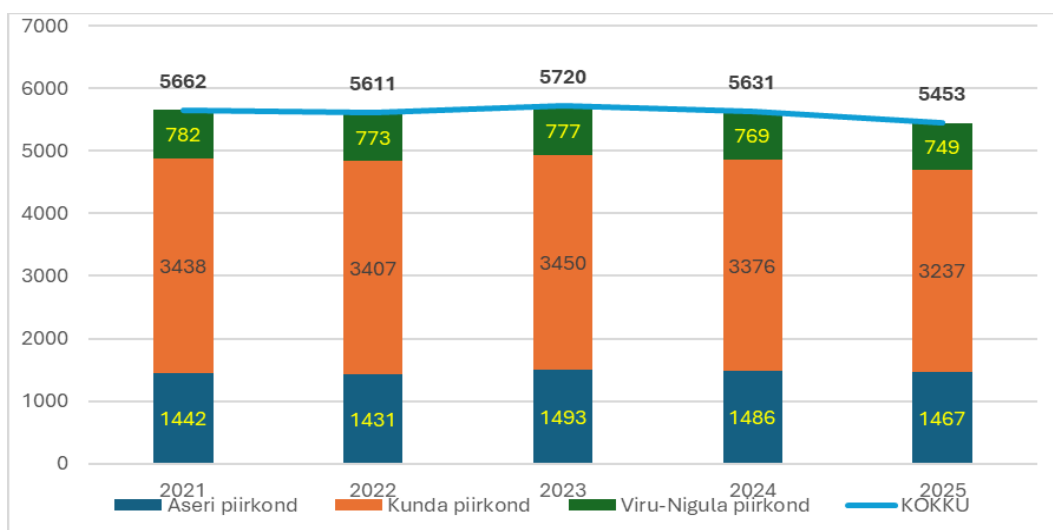
1. Ülevaade Viru-Nigula vallast ja rahvastikust

Viru-Nigula vald paikneb Eesti põhjarannikul, Lääne-Viru maakonnas, piirnedes idas Ida-Viru maakonnaga ning lõunas Haljala ja Vinni valdadega. Vallakeskus on Kunda linn. Valla pindala on 312,2 km², millest enamik on hajaasustusega maa-ala. Vallas on kaks alevikku (Aseri ja Viru-Nigula), üks linnaõigusega asula (Kunda linn) ning 43 küla.

Joonis 1 Viru-Nigula valla paiknemine

Valla rahvaarv seisuga 01.05.2026 on 5374 elanikku, mis moodustab umbes 9,5% Lääne-Viru maakonna elanikkonnast. Suurim asula on Kunda, kus elab umbes 2700 inimest, ehk pea pooled valla elanikest. Aseri aleviku elanike arv on 1130 (umbes 20% valla elanikest), ning Viru-Nigula alevikus elab 261 inimest (umbes 5% valla elanikest). Ülejäänud umbes 20% rahvastikust elab maalistes külades.

Joonis 2 Elanike arv valla piirkondades 2021-2025

Allikas: Rahvastikuregister, Viru-Nigula vald

Elanike arv väheneb, peamiselt johtuvalt negatiivsest loomulikust iibest (surmade arv ületas aastatel 2021-2024 igal aastal vähemalt kolme kordselt sündide arvu). Kuigi 2022. aastal toimus

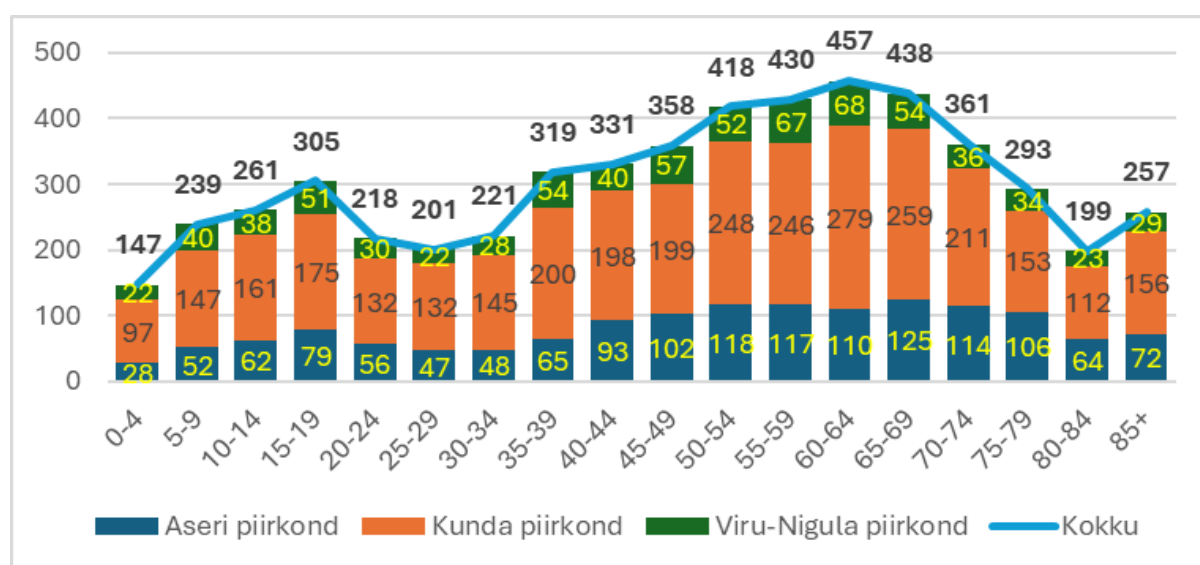
ajutine rahvaarvu kasv umbes 1% (peamiselt Ukraina sõjapõgenike arvel), siis 2023. aastal osa neist lahkus. Kuigi ka 2023. aastal oli rändesaldo kokkuvõttes positiivne, on elanike arv võrreldes 2021. aastaga kahanenud 3,7% (sh Kunda piirkonna elanike arv vähenes 5,8%, Viru-Nigula piirkonnas 4,2%, kuid Aseri piirkonnas kasvas elanike arv 1,7%).

	2021	2022	2023	2024
Rändesaldo	-32	257	41	-47
Loomulik iive	-88	-87	-89	-86
KOKKU	-120	170	-48	-133

Tabel 1 Loomulik iive ja rändesaldo vallas aastatel 2021-2024

Allikas: Statistikaamet

Valla elanikkonna ealises jaotuses on kõige väiksem 0-4 aastaste laste osakaal (40% väiksem, kui 5-9 aastaste laste arv) ning madal on ka 20-34 aastaste noorte osa tööealisest elanikkonnast.

Joonis 3 Elanike vanuseline jaotus vanusegruppide ning piirkondade lõikes

Allikas: Rahvastikuregister, Viru-Nigula vald

Viru-Nigula valla tööealiste elanike arv (vanuses 15-74) oli 2025. aasta III kvartalis Statistikaameti andmetel 1760 inimest. Töötukassa andmetel oli keskmine registreeritud töötute arv vallas 2025 aastal 184 inimest, võrreldes 2024. aastaga (keskmine 219 inimest) on see kahanenud 16%. Valla elanike keskmine brutopalk 2025 aasta III kvartalis oli 1760 eurot, mis on Eesti keskmisest (2075 eurot) 15% madalam.

Demograafiline töötururindeks (5-14-aastaste ja 55-64-aastaste inimeste omavaheline proportsioon) oli 01.01.2025 seisuga 0,59 (Eesti keskmine 0,9), mis näitab, et Viru-Nigula valla elanikest siseneb vanuse tõttu järgmistel aastatel tööturule oluliselt vähem, kui sealt lahkeb. Samas on see proportsioon viimase viie aasta jooksul püsunud samal tasemel.

2.Viru-Nigula valla arengustsenaariumid

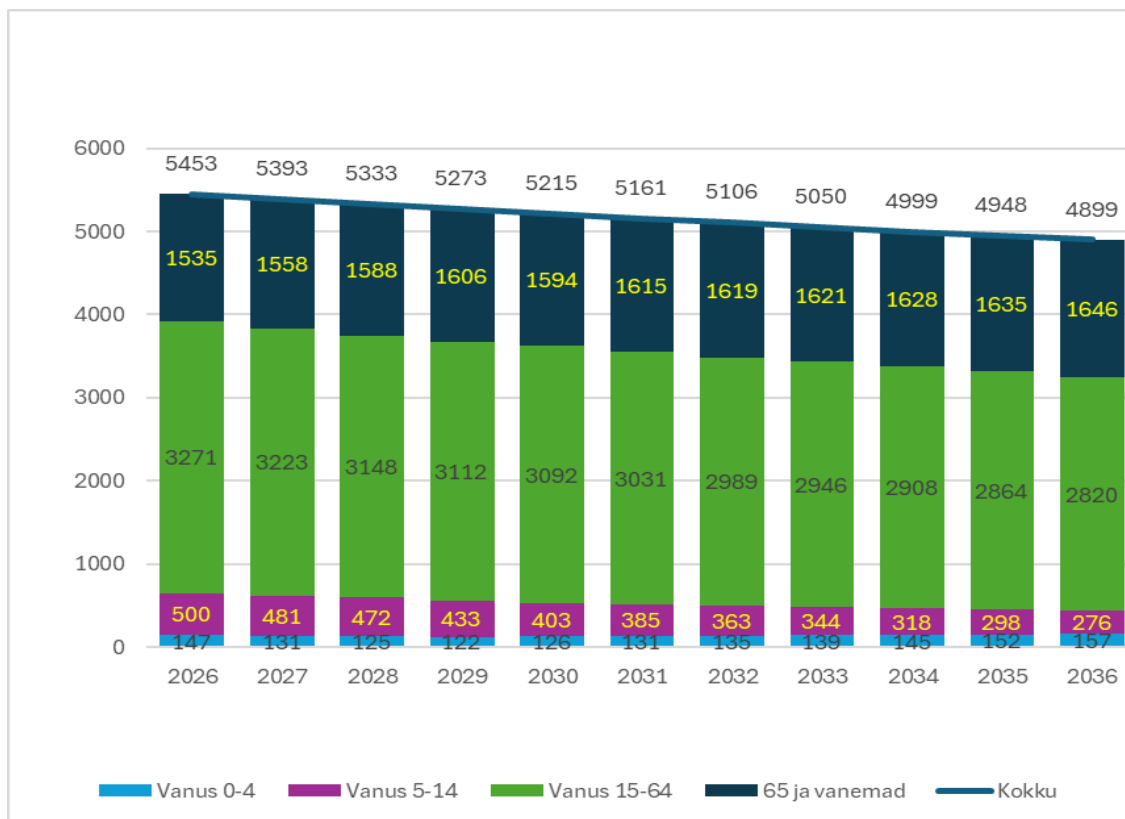
Stsenaariumite koostamise aluseks on Rahvastikuregistri andmed aastatest 2021-2025, mille alusel on koostatud kolm rahvastikuproгноosi aastani 2036¹. Kõigi stsenaariumite puhul eeldati, et sündimuskordaja trend on positiivne ning see taastub aasta 2025. aasta rekordmadalalt 1,18 tasemelt tasemele 1,5, mis on lähedane selle kümnendi algusperioodi sündimuskordajale. Samas on modelleerimisel arvestatud, et rahvastiku üldine kasv Eestis on peatumas ning tänaste 19-29 aastaste naiste (so sünnitusikka jõudvate naiste) arv on väiksem eelmistest põlvkondadest. Samuti sisaldavad prognoosid keskmise oodatava eluea kasvu (naised praeguselt 83,5 eluaastalt 84,6 eluaastani ning mehed vastavalt 75,8-lt 77,8 eluaastani).

Arengukava koostamiseks koostati kolm valla rahvastikuarengu stsenaariumi:

- Baasstsenaarium – ilma rändeta stsenaarium - põhineb loomulikul iibel. Loomulik iive vallas on negatiivne ja rahvastiku arv kahaneks selle stsenaariumi põhjal aastaks 2036 praeguselt tasemelt ehk 5453 inimeselt tasemele 4899 inimest (vähenemine umbes 10% ehk 554 inimese võrra). Baasstsenaarium ei ole tõenäoline, kuid on koostatud selleks, et oleks võimalik arvestada kahe järgmise stsenaariumi jaoks loomuliku ja rändeiibe koosmõju.
- Rändestsenaarium 1: väljarände jätkumine - väljaränne jätkub ning iga-aastane rändeiive on keskmiselt 25 inimest (aluseks on võetud ajavahemiku 2015-2024 rändeandmed ning on eeldatud, et väljarände trend stabiliseerub). Rahvastiku arv kahaneks aastaks 2036 selle stsenaariumi põhjal praeguselt tasemelt ehk 5453 inimeselt tasemele 4633 inimest (vähenemine umbes 15% ehk 820 inimese võrra). See stsenaarium vastab „Eesti 2050“ rahvastikuproгноosi seletuskirjas väljatoodud pealinnastuva Eesti stsenaariumile (stsenaarium A).
- Rändestsenaarium 2: positiivne rändeiive - rändeiive pöörduks positiivseks ning aasta keskmine juurdekasv on optimistlikult 20 inimest. See stsenaarium vastab „Eesti 2050“ rahvastikuproгноosi seletuskirjas väljatoodud väikekeskuste Eesti stsenaariumile (stsenaarium C). Selle stsenaariumi rakendumise eelduseks on see, et suudetakse hoida töökohti, teenuseid ja elukeskkonda väikekeskustes, sh:
 - Baasteenuste säilitamine ka seal, kus rahvaarv ajutiselt väheneb, kuna teenuste olemasolu ja lihtne kättesaadavus on eeltingimus, et inimesed üldse kaaluksid elama asumist väikekeskustesse;
 - Kohapealseid töökohti luuakse ja hoitakse;
 - Elamufondi kvaliteedi parandamine, mis muudab väikekeskustes elamise reaalselt konkurentsivõimeliseks;
 - Kaugtöö võimaluste olemasolu ja mitmepaiksuse üleminek püsielukohaks.

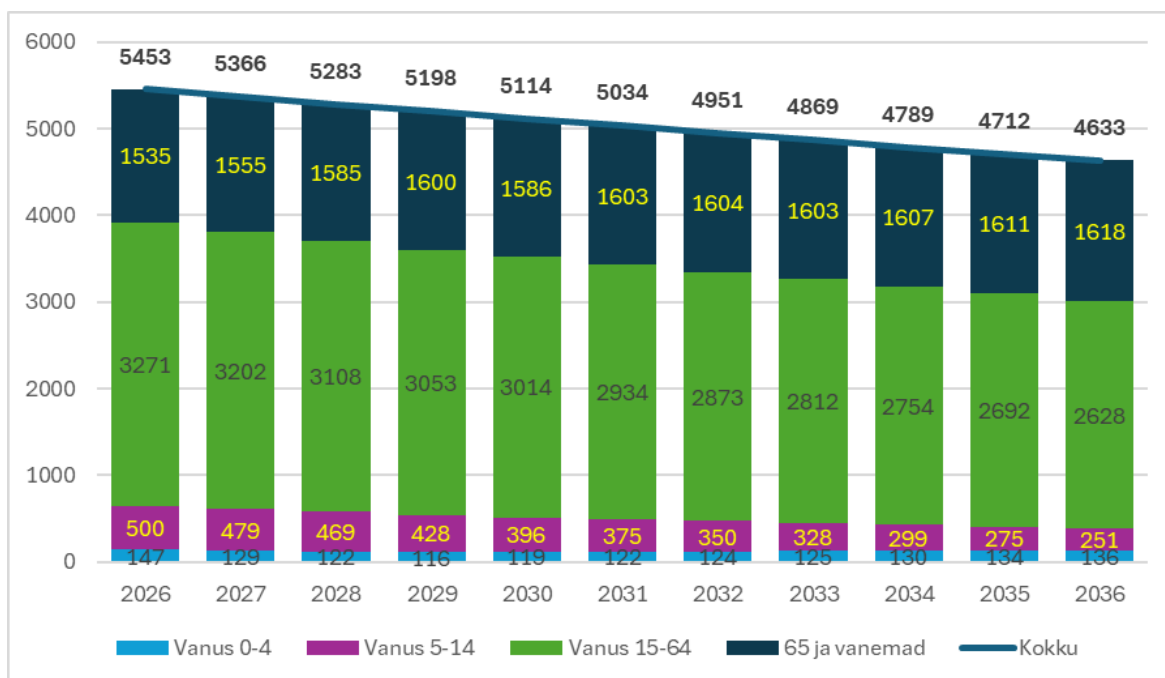
Baasstsenaariumi kohaselt väheneks vanusegruppide 5-14 ja 15-64 elanike arv vastavalt umbes 220 ja 450 inimese võrra, kasvaks vanemaeliste arv (umbes 110 inimese võrra) ning vähesel määral ka 0-4 aastaste laste arv (kümne võrra).

¹ Prognoosid koostati tarkvara Spectrum 6.29 abil.

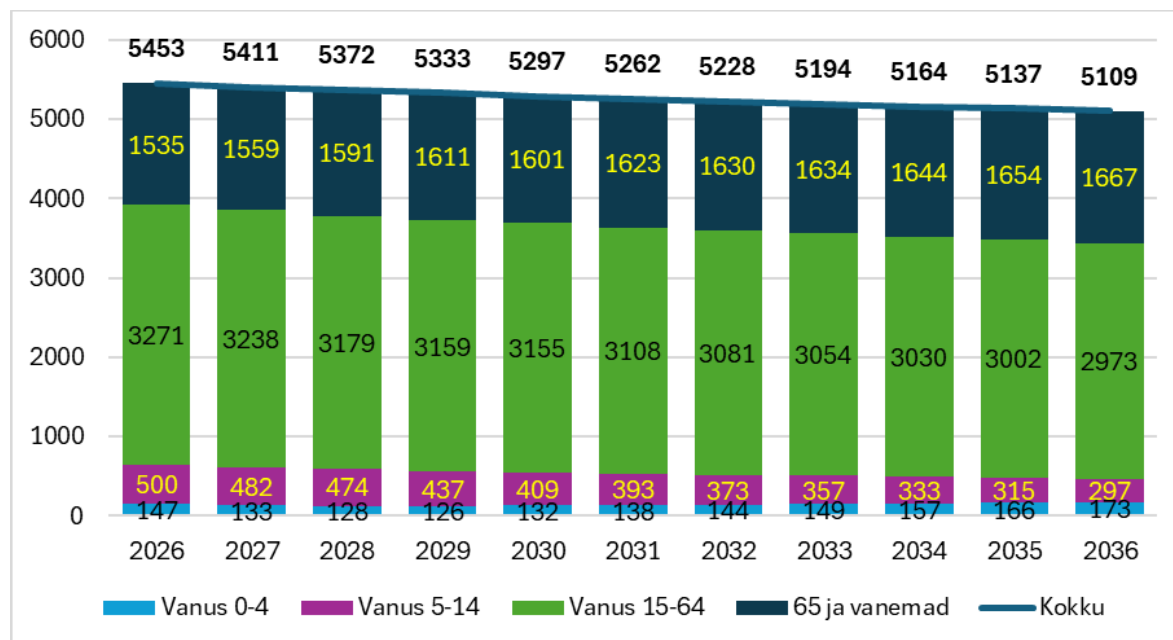
Joonis 4 Rahvastikuprognosi baasstsenaarium aastateks 2026-2036

Rändestsenaariumi 1 (väljarände jätkumine) kohaselt väheneks kõigi vanusegruppide arv, väljaarvatud 65 ja vanemate inimeste arv. Vanusegrupi 0-4 arv kahaneb umbes 10 lapse võrra, vanusegrupi 5-14 arv kahaneb umbes 250 inimese võrra, tööealiste inimeste (vanuses 15-64) arv kahaneb umbes 650 inimese võrra. 65 ja vanemate inimeste arv kasvab umbes 80 inimese võrra.

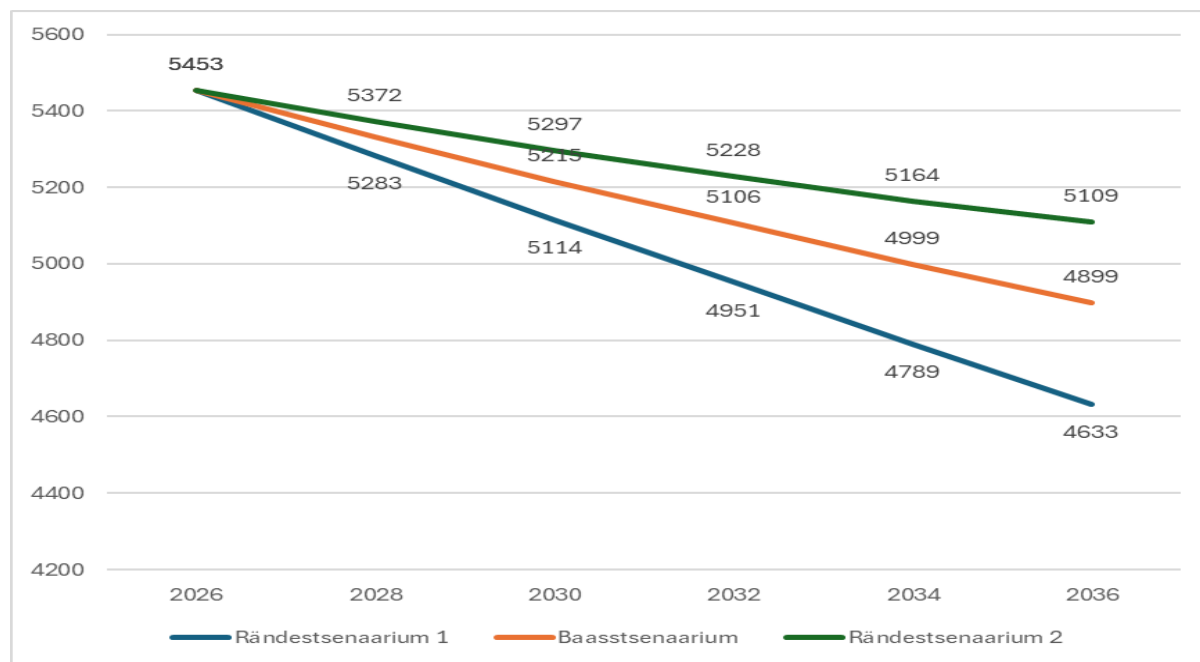
Joonis 5 Rahvastikuprognosi rändestsenaarium 1: väljarände jätkumine

Rändestsenaarium 2 (positiivne rändeiv) toob siiski endaga kaasa aastaks 2036 valla rahvastiku vähenemise umbes 350 inimese võrra (6%). Sealjuures, nagu allolevalt jooniselt on näha, väheneks vanusegruppide 5-14 ja 15-64 arv vastavalt umbes 200 ja 300 inimese võrra, kasvaksid vanemaealiste arv (umbes 130 inimese võrra) ning vähesel määral ka 0-4 aastaste laste arv (umbes 30 inimese võrra).

Joonis 6 Rahvastikuprognosi rändestsenaarium 2: positiivne rändeiv aastateks 2026-2036

Kokkuvõtlikult väheneb valla elanikkond kõigi kolme arengustsenaariumi puhul.

Joonis 7 Rahvastikuprognoside võrdlus

Nii positiivse kui ka negatiivse rändestsenaariumi korral on arengukava perioodil (2026-2035) suurimaks väljakutseks see, et võrreldes tänasega väheneb nii töö- kui ka kooliealiste inimeste

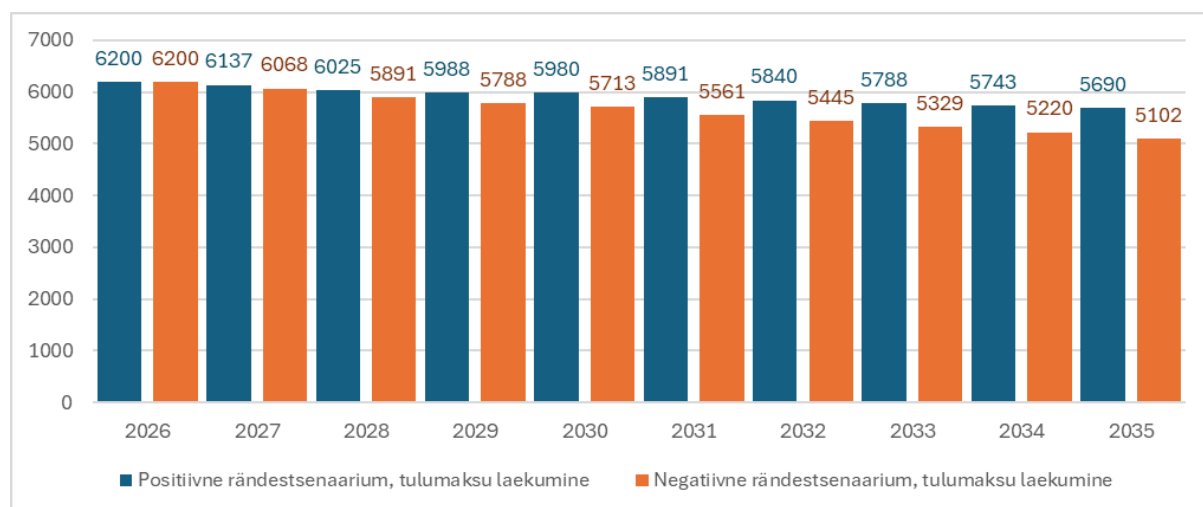
arv, 0-4 aastaste laste arv väike kasv positiivse rändestsenaariumi puhul antud perioodil veel olulist mõju ei oma ning 65 ja vanemaealiste osakaal kasvab.

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Positiivne rändestsenaarium 15-64	0	-33	-92	-112	-116	-163	-190	-217	-241	-269	-298
Positiivne rändestsenaarium 65 ja vanemad	0	23	56	76	66	88	95	99	109	119	132
Negatiivne rändestsenaarium 15-64	0	-69	-163	-218	-257	-337	-399	-459	-517	-579	-643
Negatiivne rändestsenaarium 65 ja vanemad	0	20	49	65	51	68	69	68	72	76	83

Tabel 2 Kumulatiivne rahvastiku muutus perioodil 2026-2036 tööealiste ja 65+ vanuses inimeste lõikes.

Seega kahaneb igal juhul valla tulubaas üksikisiku tulumaksu arvelt ning kasvavad kulud hoolekandele ja kulud hariduses õpilase kohta kasvavad.

Võttes aluseks 2025. aasta töötavate inimeste osakaalu tööealistest inimestest (umbes 54%) ja keskmiseks maksutuluks töötaja kohta aastas 3510 eurot, siis tänastes hindades väheneb valla tulu arengukava perioodil 6 200 000 eurolt positiivse rändestsenaariumi korral 5 634 000 euroni ja negatiivse rändestsenaariumi korral 4 981 000 euroni.

Joonis 8 Hinnanguline üksikisiku tulumaksu laekumine tänastes hindades arengukava perioodil

Praegust üldist majandusolukorda ja teisi tegureid arvesse võttes on realistlikum negatiivne rändestsenaarium, mis tähendab vallale oluliselt tagasihoidlikumaid arenguvõimalusi

3. Viru-Nigula valla visioon

Viru-Nigula on 2035. aastaks ühtne kolme keskusega mereline vald, kus Kunda, Aseri ja Viru-Nigula täiendavad üksteist ning tugev ettevõtlus, head ühendused ja kättesaadavad teenused loovad elanikele kvaliteetse elu- ja töökeskkonna.

Viru-Nigula vald on 2035. aastaks ühtne ja hästi toimiv kolme keskusega omavalitsus, kus Kunda, Aseri ja Viru-Nigula arenevad koostoimes ning täiendavad üksteist oma eripära, tugevuste ja rollidega. Valla areng tugineb arusaamale, et mitmekeskuselisus ei ole nõrkus, vaid võimalus kujundada tasakaalustatud ja vastupidav ruumiline tervik, kus peamised teenused, töökohad ja kogukondlik elu on mõistlikult kättesaadavad kogu valla ulatuses.

Kunda roll on eelkõige valla peamise ettevõtlus-, tööstus- ja teenuskeskusena, mida toetavad sadam, väljakujunenud tööstustraditsioon ning head ühendused maakonnakeskuse ja riigi peamiste liikumiskoridoridega. Aseri ja Viru-Nigula täiendavad seda tugevate kohalike teenuste, haridus-, kultuuri- ja kogukonnafunktsioonidega, aidates hoida eluvalikuid mitmekesisena ja kodulähedastena. Keskuste arengut kavandatakse terviklikult, sidudes omavahel elamuarenduse, ettevõtlusalad, avaliku ruumi, liikuvuslahendused ja tehnilise taristu, et vald oleks atraktiivne nii elanikele, tööjõule kui ka uutele investeeringutele, arvestades samal ajal keskkonnahoiu ja kogukondade huvidega.

Valla tugevus seisneb suutlikkuses ühendada ettevõtluse areng ja hea elukeskkond. Töökohad, teenused ja elamispind peavad moodustama sidusa terviku, mis aitab vähendada väljarännet ja toetab positiivse rändesaldo saavutamist.

Selle visiooni kandvaks teljeks on tark liikuvus. Hästi korraldatud ühistransport, turvalised kergliiklusteed, paremad ühendused keskuste ja külade vahel ning ligipääsetav avalik ruum võimaldavad inimestel jõuda sujuvalt tööle, kooli ja teenustele ning osaleda vaba aja tegevustes. Nii kujuneb Viru-Nigula vallast paik, kus kolme keskuse koostöö, tugev ettevõtlus ja toimivad ühendused loovad ühiselt kestliku, sidusa ja tulevikku vaatava elukeskkonna.

Peamised tegevused valdkondlike eesmärkide saavutamiseks on toodud arengukava lisas „Tegevuskava“.

4. Hea elukeskkond

4.1. Lähteolukord, väljakutsed ja vajadused

Maakasutus ja planeeringud

Hetkel vastu võetud, kuid kehtestamata (tulevane) üldplaneering (vastu võetud vallavolikogu poolt 29.12.2022) määrab põhilised maa kasutusviisid, keskuste rollid ja paikkondade jaotuse (kuus paikkonda). Valla ruumilist arengut mõjutavad oluliselt olemasolevad ja potentsiaalsed tööstus- ja kaevanduspiirkonnad (savi-, lubjakivi-, liiva-, turba- ja fosforiidimaardlad) ning ulatuslik rannikuala koos kaitsealadega.

Väljakutsed ja vajadused:

- Uus Viru-Nigula valla üldplaneering vajab kehtestamist;
- Planeeringute elluviimisel on vaja süsteemsemalt siduda asustuse areng, elamuarendus, tööstus- ja turismipiirkonnad ning rohevõrgustik, et vältida konfliktseid arenguid (nt tööstuskoormus elumupiirkondade ja turismipiirkondade vahetus läheduses);
- Uute elamuarendusalade paiknemine kolmes keskuses (Kunda, Aseri, Viru-Nigula) ja valitud külates vajab täpsemat ruumilist planeerimist koos taristu (teed, ÜVK, ühistransport) ja avalike teenustega;
- Planeeringute koostamisel ja elluviimisel on vaja senisest süsteemsemalt kaasata erialaspetsialiste (sh energeetika, veemajandus, liikuvus, kliima ja rohevõrgustik), et otsused oleks tehniliselt põhjendatud ja kooskõlas pikemaajaliste arengutsenaariumidega.

Avalik ruum

Valla keskused – Kunda linn, Aseri ja Viru-Nigula alevikud – koondavad suure osa avalikest hoonetest, teenustest ja avalikust ruumist (väljakud, pargid, mängu- ja spordiväljakud). Vallas asub mitmeid ajaloolisi mõisaparke (Kalvi, Malla, Vasta), linnaparke ja kaitstuid haljasalasid, mis pakuvad elanikele kvaliteetseid puhkamis- ja vaba aja veetmise võimalusi.

Väljakutsed ja vajadused:

- Puudub terviklik ülevaade valla avalike hoonete, väljakute ja haljasalade kasutusintensiivsusest ja kulutõhususest. Samuti on vajadus avalike hoonete kasutusanalüüsi järele;
- Avalike ruumide kvaliteet ja ligipääsetavus (kergliiklus, juurdepääs erivajadustega inimestele, puhkealad) on paikkonniti väga erinev. Mitmes asulas on jätkuvalt puudus tänapäevastest mängu-, puhke- ja kogukonnaaja veetmise võimalustest;
- Vajadus ühtsema heakorra- ja hooldusstandardi järele eri asulates, sh lahendused hooldamata ranna- ja rohealade korrastamiseks ning avaliku ruumi paremaks sidumiseks mere ja loodusmaastikega.

Elamumajandus

Viru-Nigula valla elamufond on mitmekesine: Kundas ja Aseris on pigem korterelamud, külates ühepere- ja ridaelamud. Korternelamud on vananenud ja kohati amortiseerunud ning vajavad renoveerimist nii energiatõhususe kui ka elukeskkonna kvaliteedi arendamise eesmärkidel. Samal ajal on vallas võrdlemisi vähe uusi või kaasaegseid üüripindu ja peresõbralikke elamuarendusi, mis piirab nii noorte perede kui ka spetsialistide (nt tulevased tööstuse ja energiamajanduse töötajad) valda elama asumist.

Väljakutsed ja vajadused:

- Vajalik on selgemalt määratleda elamuarendusalad kolmes keskuses ja valitud külades koos taristu ja teenustega, et tagada kvaliteetne elukeskkond ja võimekus vajadusel elanike arvu kasvuks (nt uute suurte tööandjate tekkimisel);
- Osades keskustes ja külades halvendavad elukeskkonna tajutavat kvaliteeti amortiseerunud või kasutuseta hooned („kolemajad“), mille korrastamiseks, ümberkasutamiseks või lammutamiseks on vaja pikaajalist ja piirkondlikult läbimõeldud lahendust;
- Korterelamute piirkondades Kundas ja Aseris on lahendamata või killustunud parkimisprobleemid ning ümbritsev avalik ruum (hoovialad, mänguplatsid, haljastus) vajab kaasajastamist;
- Tänapäevase elamufondi energiatõhusus on ebapiisav (kütte ja energialahendused). Tuleb soodustada ajakohaste üürikorterite ning peresõbralike elamuarenduste teket.

Looduskeskkond

Viru-Nigula valda iseloomustab mitmekesine loodus: Põhja-Eesti klindi joon, rannikumadalik ja ulatuslikud rabamassiivid (Kunda, Varudi, Mahu). Valla territooriumil asub arvukalt kaitstavaid loodusobjekte (Aseri, Letipea, Padaoru, Sämi ja teised maastiku- ja looduskaitsealad, Natura 2000 alad, mõisapargid ja üksikobjektid). Loodusressurssidest on olulised savi, lubjakivi, turvas, liiv ja fosforiit, mille kasutus ja kaevandamisplaanid mõjutavad ruumilist arengut ja keskkonnaseisundit.

Väljakutsed ja vajadused:

- Looduskaitse ja majandustegevus (tööstus, kaevandamine, võimalik tuumajaam), vajavad pidevat tasakaalustamist, tagamaks elurikkuse säilimise ja maastike sidususe;
- Veekogude seisund vajab parandamist (reostuskoormuse vähendamine, sadevee parem juhtimine, paisude mõju vähendamine);
- Loodus- ja puhkealad tuleb paremini siduda avaliku ruumi ja turismivõrgustikuga, sh paremad ligipääsud, matka- ja kergliiklusteed ning infotahvlid.

Jäätmemajandus

Viru-Nigula vallas on jäätmete viimastel aastatel tugevas langustrendis: 2019–2023 vähenes kogujäätmete hulk 131 707 tonnilt 79 063 tonnini, elaniku kohta 22,8 tonnilt 13,6 tonnini. Segaolmejäätmete teke vähenes samal perioodil 1331 tonnilt 915 tonnini, elaniku kohta 230 kg-lt 157 kg-ni. Elaniku kohta tekkis 2023. aastal olmejäätmeid kokku 232 kg, mis on oluliselt madalam kui Eesti keskmine, mis 2023. aastal oli 373 kg. Olmejäätmetest koguti 2023. aastal liigiti 33,2%, segaolmejäätmete osakaal oli 66,8%. Jäätmekäitlust korraldatakse korraldatud jäätmeveo ja jäätmejaamade kaudu. Kunda jäätmejaam toimib, Aseri piirkonna jäätme punkti rajamine on ettevalmistamisel ning sellega planeeritakse parandada elanike võimalusi jäätmete kogumiseks ja korduskasutuseks.

Väljakutsed ja vajadused:

- Kõiki jäätmevaldajaid ei ole veel liidetud biojäätmete liigiti kogumise või kompostimise süsteemiga, jäätmevaldajate register vajab kaasajastamist. Kehtiv jäätmehoolduseeskiri vajab ajakohastamist ning vallas on vajalik juurutada süsteemsem koostöö ringmajanduse algatustega (korduskasutus, parandamine, jagamine);
- Jäätmejaamade ja kogumispunktide võrgustik ei kata veel ühtlaselt kogu valda, mistõttu on osades kohtades probleeme liigiti kogumise või eriliigiliste jäätmete üleandmisega.

Teedevõrk

Viru-Nigula vald on tugevalt seotud maakonnakeskuse Rakvere ja regionaalsete keskuste (Tallinn, Narva) suundadega. Valla teedevõrk koosneb riigimaanteedest, kohaliku omavalitsuse teedest ja tänavatest ning ligipääsuteedest küladele ja tootmisaladele (kokku 384 km). Kunda linna tänavate kogupikkus on 32,7 km, millest 11,7 km on kõnniteedega ning 4 km on eraldi jalg- ja jalgrattateed.

Väljakutsed ja vajadused:

- Kehtiv teehoiukava ei ole elukeskkonda tervikuna hõlmav dokument, mis arvestaks üheaegselt sõiduteede, kergliiklusteede, sadevee, bussipeatuste ja ohutuse aspekte;
- Kergliiklusteede võrk on lünklik; olemasolevad jalg- ja jalgrattateed ei taga turvalist ühendust kõigi elamupiirkondade, koolide ja tööstusaladega. Suurem vajadus on hooldatud ja tolmuwabade kohalike teede järele, eriti külates, kus teede seisukord mõjutab otseselt elukeskkonna kvaliteeti ja ligipääsu teenustele.

Transport ja liikuvus ning ühistransport

Viru-Nigula valda teenindavad maakondlikud bussiliinid, millega tagatakse ühendused Rakvere ning naabervaldadega. Kunda–Rakvere suunal kulgeb päevas üle 15 bussireisi, mis tagab suhteliselt tiheda ühenduse valla keskuse ja maakonnakeskuse vahel. Samas on mitmete külade ja väiksemate asulate ühistranspordiühendus hõredam ning ajaliselt vähem sobitatud töö- ja kooliaegadega.

Väljakutsed ja vajadused:

- Ühistranspordi korraldus vajab muutmist, sh bussiliikluse sagedus ja ajastus tagamaks hommikused ja õhtused ühendused töö- ja koolisõitudeks ning ühendamaks bussiliiklus rongiliinidega väljaspool valda;
- Bussipeatused, kergliiklusteed, ülekäigud jne vajavad paremat tähistamist, energiatõhusat valgustamist ja turvalist ligipääsu; seetõttu ei ole ka laste ja noorte igapäevane liikumine kooli ja huvitegevustesse kõikides piirkondades piisavalt turvaline;
- Uuendada tänavavalgustus veel katmata lõikudes, sh energiatõhusate valgustite kasutuselevõtt ja juhtimissüsteemide kaasajastamine (sh bussipeatused, jalakäijate ja jalgratturite liikumisteed) ning nende sidumine uute teede- ja taristuprojektidega.

Veemajandus

Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni (ÜVK) teenust osutavad vallas kaks vee-ettevõtet: Kunda linnas OÜ Kunda Vesi (eraettevõtte) ja Aseri, Viru-Nigula alevikus ning Pada, Rannu, Kõrtsialuse ja Vasta külates OÜ Aseri Kommunaal (100% valla omandis). ÜVK teenus on kättesaadav kõigis kolmes keskuses ja mitmes suuremas külas. 2023. aasta andmete põhjal on ÜVK-ga kaetud 92,6% reoveekogumisaladel elavatest elanikest. Kunda linnas on ühisveevõrgu kogupikkus 25,3 km, millest alates 2010. aastast on rekonstrueeritud umbes 10,9 km. Arvestamata vee (sh veekaod ja tuletõrjevesi) osakaal toodetud veest oli 2023. aastal umbes 16,2%. Kunda laht on määratletud tulevikus vaates üleujutusohuga seotud riskipiirkonnana ning sisuliselt kogu ülejäänud valla rannikuala üleujutusala.

Väljakutsed ja vajadused:

- Puudub täielikult ülevaatlik tehniline andmebaas enne 1995. aastat rajatud vee- ja kanalisatsioonivõrgu paiknemise ja seisukorra kohta, mis raskendab planeerimist ja avariide ennetamist;
- Investeeringuvajadus torustike ja reoveepuhastite rekonstrueerimisse on suur, samas piiravad arengut vee-ettevõtete ja valla finantsvõimekus;

- Hajaasustuses ei ole kõigil elanikel ligipääsu ÜVK-le; seal tuleb jätkata nõuetele vastavate lokaallahenduste (kogumismahutid, imbväljad, väikereoveepuhastid) arendamist ja järelevalvet;
- Üleujutusladel ja nende läheduses tuleb planeerimisel ja renoveerimisel tagada kliimakindlus.

Side ja elekter

Viru-Nigula vald asub tiheda üleriigilise side- ja energiataristu ristumiskohas: läbi valla kulgevad elektri põhivõrgud ja sidekaablid ning tööstuspiirkondades on kättesaadav suurem elektrivõimsus. Vallas tegutseb mitu sideoperaatorit, mis pakuvad mobiilset ühendust ning paljudes asulates on olemas ka kaabel- või fiiberühendus (kõik täpsed tehnilised näitajad sõltuvad konkreetsetest teenusepakkujustest ja lõpp-punktidest).

Väljakutsed ja vajadused:

- Kiire interneti ja kaasaegsete sideühenduste kättesaadavus küldes ei ole piisav, toetamaks ettevõtlust ja kaugtööd ning vähendamaks linna-maa lõhet;
- Tulevikus tuleb arvestada suurte tööstus- ja energiaprojektide (sh võimalik tuumajaam) mõjuga elektrivõrgu võimsusele ja jaotusvõrkude arenguvajadusele.

Sooja- ja energiamajandus

Vallas tegutsevad mitmed suurettevõtted (Heidelberg Materials Kunda AS, Estonian Cell AS, Wienerberger AS jt), mis on suured elektritarbijad ja mõjutavad oluliselt piirkonna energiatarbimist ja -taristut. Kaugkütteenust osutavad valla erinevates keskustes eraettevõtted ning osas hoonetes kasutatakse lokaalseid küttelehendusi.

Väljakutsed ja vajadused:

- Puudub terviklik ülevaade kaugküttepiirkondade, katlamajade ja võrkude seisukorrast ning arendusvajadustest;
- Vallas ei kasutata piisavalt hajus- ja taastuenergia lahendusi (päikesepargid, päikesekatused, soojuspumbad, koostootmine) nii avalike hoonete, ettevõtete kui ka kodumajapidamiste tasandil;
- Potentsiaalsete suurprojektide (nt tuumajaam) kontekstis tuleb varakult läbi mõelda, kuidas kasutada võimalikke täiendavaid elektri- ja soojusvooge valla elanikkonna hüvanguks ning hoonete ja ettevõtluse arendamiseks, tagades tasakaalu keskkonna- ja sotsiaalsete mõjude vahel.

4.2. Valdkonna alaeesmärgid

Taristu (elamud, hooned, soojusmajandus) vastab vähenevale elanike arvule ja on energiatõhus. Selgitus: vald ei hoia üleval liigset, alakasutatud ja energiakulukat hoonefondi, vaid teeb selged otsused, millised hooned renoveeritakse ja millistest loobutakse.

Teede-, tänava- ja kergliiklusteede võrk ning ühistransport tagavad igapäevase liikumisvajaduse. Selgitus: prioriteet on tagada turvaline ligipääs kooli, tööle, teenustele ja ühistranspordile kolmest keskusest ning suurematest küladest.

Jäätme-, vee- ja kanalisatsioonisüsteemid ning rohevõrgustik on korras ja vastavad nõuetele. Selgitus: vald täidab õigusaktidest tulenevad kohustused (jäätmete liigiti kogumine, ühisveevärk ja -kanalisatsioon, sademevesi) ja hoiab korras pargid, rannad ja rohealad.

Kohalik ettevõtluskeskkond toetab tööstust, teenuseid ja turismi, kasutades olemasolevat taristut. Selgitus: vald ei loo kallist uut taristut, vaid kasutab targalt olemasolevaid tööstusalasid, sadama-, logistika- ja turismipotentsiaali ning toetab ettevõtjate koostööd.

5. Haritud ja aktiivsed inimesed

5.1. Lähteolukord, väljakutsed ja vajadused

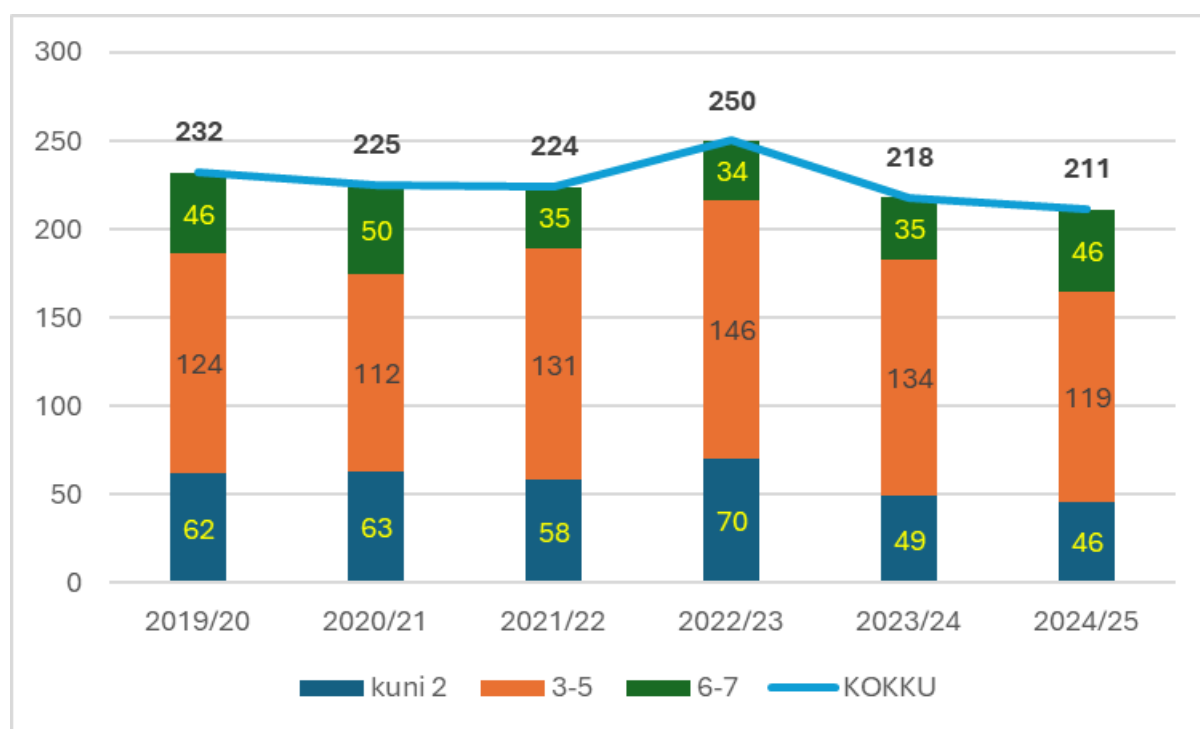
Viru-Nigula vallas elab vallas elab 01.12.2025 seisuga 952 last ja noort vanuses 0-19, mis moodustab 17,5% valla kogu elanikkonnast. Lapsi vanuses 0-14 on 647.

Alusharidus

Vallas on lasteaed „Kelluke“², mis asub kolmes asukohas:

- Kunda linnas, üheksa rühma – kaks hoiurühma, kuus aiarühma ja väikerühm, kokku 128 last.
- Viru-Nigula alevikus, kolm rühma – üks hoiurühm ja kaks aiarühma, kokku 41 last.
- Aseri alevikus kaks aiarühma, kokku 29 last.

Viimastel aastatel on laste arv lasteaias olnud kahanemistrendis ning käesoleval ajal käib lasteaias Kelluke kokku 198 last.

Joonis 9 Laste arv õppeaastatel 2019/20-2024/25 lasteaias „Kelluke“

Lasteaias töötab 21 õpetajat: seitse õpetajat (31%) on nooremad, kui 40 aastat, üheksa õpetajat (41%) on vanuses 40-60 aastat ja kuus õpetajat (28%) on vanemad kui 60 aastat. Samuti töötab lasteaias logopeed.

Üldharidus

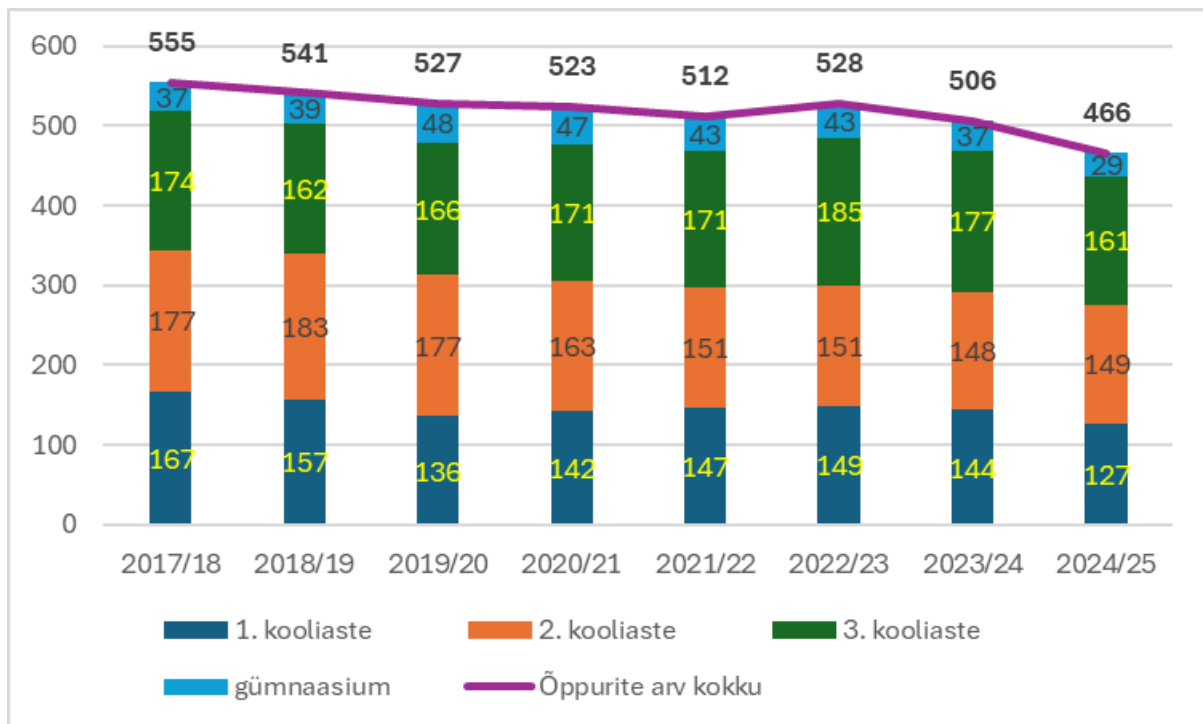
Viru-Nigula vallas on kolm üldhariduskooli:

- Kunda Ühisgümnaasium, kus õppeaastal 2024/25 õppis I kooliastmes 70 õpilast, II kooliastmes 79 õpilast, III kooliastmes 88 õpilast - kokku 266 õpilast. Õpetajate arv on 31, neist seitse (22%) on nooremad, kui 40 aastat ning 16 (51%) on vanemad, kui 60 aastat. 76% õpetajatest vastab kvalifikatsiooninõuetele.

² Alates 1. septembrist 2019 tegutsevad Viru-Nigula valla kolm lasteaeda ühtse asutusena.

- Vasta Mõisakool, kus õppeaastal 2024/25 õppis I kooliastmes 22 õpilast, II kooliastmes 29 õpilast, III kooliastmes 34 õpilast - kokku 85 õpilast. Õpetajate arv on 21, neist kaks (9,5%) on nooremad, kui 40 aastat ja kuus (28,5%) vanemad, kui 60 aastat. 57% õpetajatest vastab kvalifikatsiooninõuetele.
- Aseri Kool, kus õppeaastal 2024/25 õppis I kooliastmes 35 õpilast, II kooliastmes 41 õpilast, III kooliastmes 39 õpilast - kokku 115 õpilast. Õpetajate arv on 24, neist kolm (13%) on nooremad, kui 40 aastat ning seitse (29%) on vanemad kui 60 aastat. 50% õpetajates vastab kvalifikatsiooninõuetele.

Valla üldhariduskoolides õppivate laste ja noorte arv on langustrendis. Võrreldes õppeaastaga 2020/21 on I kooliastme õpilaste arv vähenenud 11%, II kooliastmes 9%, III kooliastmes 6% ning gümnaasiumis 13%.

Joonis 10 Viru-Nigula valla üldhariduskoolides õppivate laste ja noorte arv õppeaastatel 2017/18-2024/25

Huviharidus

Vallas on registreeritud kaks huvihariduskooli: Viru-Nigula valla muusikakool ja VaNadi Art Kunst Studio.

- Viru-Nigula valla muusikakoolis toimub süva- ja üldõpe, lisaks täiendav ja vabaõpe. Viru-Nigula valla muusikakoolis õpib õppeaastal 2025/26 74 õpilast, õppekavasid on kokku 11. Suurima õpilaste arvuga on klaveri süvaõppe õppekava (19 õppijat), järgneb kitarrisüvaõpe (11 õppijat) ja eelkooli-õppekava (samuti 11 õppijat). Lisaks on mitmeid õppijaid akordioni, löökpillide ja viiuliõppes, muud muusikaõppe valdkonnad on napimalt esindatud. Koolis töötab kokku 18 inimest (neist 14 pedagoogid, kellest 65% on vanemad, kui 60 aastat).
- VaNadi Art Kunst Studio on äriühing, mis tegutseb kunstiõppe valdkonnas (õppekava nr 119238) ning kus on õppeaastal 2025/26 93 õppurit.

Noorsootöö

Vallas tegutseb Viru-Nigula Avatud Noortekeskus kolme tegevuskohaga: Kunda Noortemaja, Aseri Noortekeskus ja Viru-Nigula Noortetuba.

- Kunda Noortemaja asub Päevakeskuse teisel korrusel. Noortekeskuses on võimalik mängida erinevaid lauamänge, joonistada, meisterdada, ühiselt küpsetada, mängida playstationit, koroonat, lauatennist ja piljardit.
- Aseri Noortekeskus asub raamatukoguga samas majas. Keskuses on võimalik mängida lauamänge, joonistada, meisterdada, ühiselt küpsetada, ja mängida koroonat või minipiljardit. Keskuses on noorte kasutada ka playstation.
- Viru- Nigula noortetuba asub Viru-Nigulas, endise vallamaja teisel korrusel. Noortetoas on võimalik mängida lauamänge, koroonat või minipiljardit ja kasutada X-Box- i. Võimalik on ka joonistada, meisterdada ning kööginurgas küpsetada

Väljakutsed ja vajadused:

- Rahvastikuproгноos näitab, et praeguse trendi jätkumisel, kus nii loomulik-, kui ka rändeivide on negatiivsed, väheneb 0-14 aastaste laste arv 2036. aastaks pea 40%. Isegi positiivse stsenaariumi korral, kui rändeivide on positiivne, väheneb see 27%. Vähenev laste arv toob kaasa haridus-, huviharidus- ja noorsootöö teenuste hinna kasvu lapse kohta, seega tuleb hoolega kaaluda, kuidas ja mis ulatuses on vallas neid teenuseid võimalik pikemas perspektiivis pakkuda;
- Märgatav on tendents, et peale põhikooli gümnaasiumiastmes õpet jätkavatest noortest valivad rohkem, kui pooled noored kooli väljaspool koduvalda³. Kuigi lähiaastatel kasvab üle Eesti (peamiselt siiski suuremates tõmbekeskustes) põhikooli lõpetajate arv ning seega kasvab mõnevõrra vajadus gümnaasiumiastme õppekohtade järele, hakkab selle vanusegrupi arvukus peatselt vähenema ning seetõttu võib keskpikas perspektiivis peale põhikooli haridusränne veelgi kasvada ja muuta küsitavaks vallas gümnaasiumiastme jätkusuutlikkuse;
- Põhihariduses on probleemiks noorte õpetajate madal osakaal ja samas kvalifikatsioonita õpetajate suhtelist kõrge osakaal. Õpetajate madal palk (eriti selle erinevus Ida-Virumaa õpetajate palkadest) teeb keeruliseks nii õpetajate hoidmise, kui eriti uute värbamise;
- Sõltuvalt sellest, kuidas otsustatakse edasi liikuda valla haridusvõrgu arendamisel, tuleb läbi mõelda ja kavandada haridustaristu arendamine - haridusteenuste kättesaadavus ning renoveeritavate hoonete võimalikud (sh täiendavad) funktsioonid. Samuti tuleb vastavalt vajadustele kohandada õpilastransport;
- 2024. aasta õpilaste üleriigilisest rahuloluküsitlusest, et vaid 70,2% 8. klassi õpilastest ütles, et neid ei ole kiusatud, seega on vaja suuremat tähelepanu pöörata turvalise ja hooliva koolikeskkonna tagamisele.

Kultuur ja sport

Viru-Nigula valla kultuuripärand on ajalooliselt mitmekülgne, hõlmates kolme liitunud omavalitsuse (Viru-Nigula vald, Kunda linn ja Aseri vald) eripärasid ja tausta. Ühendvalla seisukohalt on see väärtuslik alus, millele luua ja mille põhjal arendada valla kultuurielu ning tugevdada kogukondi.

Valla tänane kultuuri- ja spordielu toimub peamiselt kolmes keskkuses (Kunda, Aseri, Viru-Nigula), neist Kunda on pisut mõjukam (tegu on valla keskusega, kuhu transpordiühendused on

³ See ilmnes nii „Viru-Nigula valla haridusvõrgu analüüsist“ (vt <https://www.viru-nigula.ee/sites/default/files/documents/2026-01/Viru-Nigula%20valla%20haridusv%C3%B5rgu%20anal%C3%BC%C3%BCs%202024%20-%20l%C3%B5pparuanne.pdf>) kui ka HTM-i tehtud uuringust gümnaasistide õpirände kohta (vt https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2025-08/G%C3%BCmnasistide%20%C3%B5pir%C3%A4anne_anal%C3%BC%C3%BCsiraport.pdf)

paremad). Kogukondade tegevuse vaates on Aseri ja Viru-Nigula kandi inimesed rohkem aktiivsemad. Vallas tegutseb seitse kogudust. Kultuuritarbimise oluliseks mõjuriks on suuremate keskuste (Rakvere ja Jõhvi) lähedus. Vallas tegutseb kolm muuseumi: Viru-Nigula koduloomuuseum, Kunda tsemendimuuseum ja eraõiguslik Kohvipakimuuseum.

Spordiregistri andmetel on vallas 23 spordiobjekti, tegutseb 12 spordiklubi (liikmeskond 341 harrastajat) ja üheksale treenerile on väljastatud treenerikutse.

Väljakutsed ja vajadused:

- Viru-Nigula vallal ei ole mõistlik konkureerida lähipiirkonnas paiknevate suurte keskustega (Rakvere ja Jõhvi) kultuuri- ja spordiürituste korraldamise ja läbiviimise osas. Vajalik on leida oma nišš ja spetsiifika, kuid seda ei ole seni suudetud leida, mistõttu vallas toimuvad üritused on peamiselt “kohalikult-kohalikule” (v.a mõningad spordiüritused), ehk külastajaid / osalejaid / pealtvaatajaid napib;
- Kohalike ürituste ja sündmuste puhul on korraldajate ja osalejate ring üsna piiratud, ehk tegevad on ühed ja samad inimesed. Vaja on leida uusi ideid, tegijaid üritusi ja sündmusi korraldama ja seeläbi suurendada vallaelanike osalemist. Sealhulgas napib vallaüleseid ja valda ühendavaid sündmusi (tänapäevased on pigem kohapõhised) ja osad võimalused (mis võivad kasvada välja ka suurema mõju ja ulatustega üritusteks) on kasutamata. Nii näiteks on valla mereline potentsiaal peaaegu täiesti kasutamata ja kohati unikaalne tööstuspärand unaruses;
- Kultuurikeskuse Viru-Nigula ja Kunda hooned vajavad lahti mõtestamist, milliseid teenuseid seal lähiaastatel on plaanis pakkuda ning sellele vastavalt hooned renoveerida ja sisustada (sh tehnikaga);
- Vallas paiknevad muuseumid paiknevad kehvast seisust pindadel ja vajavad renoveerimist. Muuseumite ekspositsioonilahendused vajavad pidevat kaasajastamist, pakutavad külastus- ja haridusprogrammid uuendamist ja turundus töhustamist (sh koostöö teiste Virumaa muuseumitega) - et nad ei oleks pelgalt “vallamuuseumid”, vaid tõmbaksid ligi külastajaid vähemalt üle Eesti. Puudub selge ettekujutus, kuidas muuseumi arendada, nende tuntust tõsta ja külastajate arvu suurendada;
- Laiendada vallas toimuvate tervist edendavate sportlike üritusi ja tegevusi, nt liikuvusfestival.

5.2. Valdkonna alaeesmärgid

Jätkusuutlik ja kvaliteetne haridusvõrk kolmes piirkonnas (Kunda, Aseri, Viru-Nigula). Selgitus: eesmärk on hoida alles realistlik arv haridusasutusi, kus on tagatud piisav õppijate arv, õpetajate olemasolu ja hoonete mõistlik ülalpidamine; vajadusel koondatakse koole/õpperühmi, kuid igas keskusel säilib hariduslik tõmbekeskus.

Noortel on ligipääs mitmekesisele huviharidusele ja noorsootööle igas piirkonnas, sh külades. Selgitus: eesmärk on olemasolevate rahvamajade, spordirajatiste ja noortekeskuste paremal kasutamisel, mobiilsel noorsootööl ja koostööl koolidega.

Kõikidel valla elanikel on võimalused veeta aktiivselt ja meeldivalt vaba aega. Kogukonnad ja kolmas sektor on tugevad partnerid valla arendamisel. Selgitus: vallas on loodud elanikele neid huvitavad spordi- ja kultuuritegevuse võimalused. Vald toetab kogukonnakeskuste, seltside ja MTÜ-de järjepidevat tegutsemist väikeste, kuid stabiilsete toetuste ja ruumivõimalustega ning kaasab neid otsustesse.

Täiskasvanuharidus ja ümberõpe toetavad tööturgu ja inimeste toimetulekut. Selgitus: elanikel on võimalus õppida uusi oskusi (sh digipädevused, keeleõpe, kutseoskused), mis aitavad kohalikul tööturul paremini hakkama saada või tööd leida.

6. Hoitud inimesed

6.1. Lähteolukord, väljakutsed ja vajadused

Sotsiaalkaitse, teenused ja -toetused

Viru-Nigula valla tegevuskuludest moodustasid sotsiaalse kaitse kulud 2024. aastal 12,21% (1 499 668 eurot), mis on 15% võrra suurem kui 2023. aastal. Sotsiaalse kaitse kulude osakaal on kõrgem Eesti keskmisest (10,13%). Sotsiaalkaitse kuludest liigiti moodustab suurima osa väljaspool kodu osutatava üldhooldusteenuse kulu (37%), millele järgnevad puudega inimese isikliku abistaja teenus ja puudega inimese sotsiaaltransporditeenus (mõlemad 17%).

Vald pakub järgmisi sotsiaalteenuseid: koduteenus; väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus ehk hooldekodu teenus, tugiisikuteenus, täisealise isiku hooldus, isikliku abistaja teenus, varjupaigateenus, turvakoduteenus, sotsiaaltransporditeenus, eluruumi tagamise teenus, võlanõustamisteenus ja sotsiaalnõustamine. Lisaks pakutakse riigi poolt finantseeritavaid teenuseid: asenduskoduteenus, puuetega laste lapsehoiuteenus ja lapse hooldamine perekonnas. Lisaks toimub koostöö asjaomaste riigiasutuste (Sotsiaalkindlustusamet, Vanglateenistus) ja kolmanda sektori organisatsioonidega (Punane Rist). Kõik vajalikud teenused on tagatud - neid kas osutatakse ise või vajadusel ostetakse teenust sisse.

Väljakutsed ja vajadused:

- Osad sotsiaalteenused (nt logopeediteenus, lastele suunatud teenused) ei ole kõikidele abivajajatele kättesaadavad, sest teenuste osutajate arv on ebapiisav;
- Juurdepääs sotsiaalteenustele sõltub transpordiühendustest, mis piirkonniti on erinev.

Hoolekanne

Vallaelanikest on 01.12.2025 seisuga 28% eakad (vanuses 65+), ehk 1548 inimest. Vallas on 01.07.2025 seisuga 535 puudega inimest. Puude liigi järgi on vallas enim liikumispuudega inimesi, lisaks on arvukalt ka liitpuudega inimesi. Vallas tegutsevad kuus hoolekandetasutust: AS Hoolekandeteenused, Kunda Mere AS, Naiste Tugikeskus, Kunda Südamekodu, Eakate Kodu Villa Alfred, Eakate Kodu West Wind, MTÜ Lille Turvakodu. Hoolekandetasutuste arv on piisav katmaks valla hoolekandevajadusi. Vallavalitsuse hallatav Viru-Nigula Sotsiaalhoolekande Keskus pakub valla abivajajatele erinevaid teenuseid. Keskuse tugiteenuste üksus osutab koduhooldusteenust ja isikliku abistaja teenust.

Lisaks tegutseb vallas eakate päevakeskus.

Väljakutsed ja vajadused:

- Eakate päevakeskus ei arvesta sihtgruppide vajadusi ja vajab tervikuna arendamist;
- Vallas puudub eakate esinduskogu;
- Luua koduteenuse osutamise raames "heaolu meistri" ametikoht, kes tagab kodus elavate eakate ohutuse;
- Koduteenuse osutamine vajab süsteemset arendamist, sh koostöö piirnevate omavalitsustega ühiste teenuste väljaarendamisel ja teenuste osutamisel digitaalsete töövahendite laialdasemat kasutusele võtmist;
- Tagada erivajadustega inimestele ligipääs (kaldteed jms) Kunda päevakeskuses, Viru-Nigula perearstikeskuses, Kunda Ühisgümnaasiumis ja teistes avalikes asutustes.

Toimetulek

Toimetulekuraskustes peresid on vallas 40-50, pereliikmeid kokku umbes 80 inimest. Toimetulekutoetuste taotlusi oli 2024. aastal 752, mis on samas suurusjärgus, kui eelmistel aastatel.

Väljakutsed ja vajadused:

- Koostöö arendamine omavalitsuse ja koostööpartnerite (sh korteriühistud) vahel inimeste toimetulekuraskuste varaseks tuvastamiseks, kiireks sekkumiseks ja abistamiseks.

Tööturg

Viru-Nigula valla tööealiste elanike arv (vanuses 15-64) oli 01.01.2026 seisuga 3310 inimest. Registreeritud töötute arv Viru-Nigula vallas on viimase 5 aasta jooksul püsinud enam vähem samal tasemel ca 200 inimese ümber (umbes 6% tööealisest elanikkonnast).

Väljakutsed ja vajadused:

- Piisava arvu ettevõtjate puudumine piirab nii olemasolevate kui ka potentsiaalsete töötajate võimalusi leida töökohti koduvalda lähedal, suurendades väljarände survet eriti tööealise elanikkonna seas. Valla rolliks on seetõttu tuua valda uusi ettevõtjaid, kes looksid uusi töökohti.

Laste ja perede heaolu

Lastekaitse valdkonnas pakutakse abivajajatele pereteraapia, loovteraapia ja psühholoogi teenust (vajadusel suunab lastekaitsetöötaja abi vajava lapse või pere teenusele või teraapiasse mõnda teise omavalitsusse) ning vaimse tervise teenus. Toimuvad erinevad lastele ja peredele suunatud programmid ja sekkumised, sh NEET noorte seire, perelepitusteenus, "Ringist välja" programm, lastevanematele suunatud "Imelised aastad" programm, Gordoni kool, noortele õigusrikkujatele suunatud "Puhas tulevik" programm jne.

HEV lastele ja suure abi ja hooldusvajadusega lastele osutatakse sotsiaalhoolekande seaduses ette nähtud teenuseid. Lisaks toetatakse valla eelarvest ka muude teraapiate või tugiteenuste osutamist erivajadusega lastele. Valla sotsiaalhoolekandelise abi andmise korras on sätestatud eraldi toetused puudega lastele, sh toetus huvihariduse katteks, toetus lasteaia või lastehoiu kohtasu ja toiduraha hüvituseks, toetus retseptiravimite ja abivahendite hüvituseks. Lastekaitse lihtmenetlusi oli 2025.a detsembris 14.

Väljakutsed ja vajadused:

- Leida vahendid jätkuvaks osalemiseks projektipõhistes programmides nagu "Imelised aastad" ja "Gordoni perekool" ning motiveerida peresid programmides rohkem osalema.

Rahvatervis

Viru-Nigula vallas tegutseb kolm perearstikeskust (Kundas, Aseris, Viru-Nigulas). Lähimad haiglad asuvad Rakveres ja Kohtla-Järvel. Viru-Nigula vallas on kolm apteeki, kaks Kundas, ja üks Aseris.

Väljakutsed ja vajadused:

- Viru-Nigula perearstikeskuse hoone vajab renoveerimist (sh on hoones ebapiisav ventilatsioonisüsteem);
- Kujundada jätkusuutlikke ja tervislikke toitumisharjumusi laste ja täiskasvanute seas.

Turvalisus (avalik kord, liiklusohutus, tuleohutus, mereohutus, elanikkonna kaitse)

Viru-Nigula vald on üldiselt turvaline ja rahulik omavalitsus, kus suurem osa sündmustest koondub linnalistesse keskustesse Kundas ja Aseris, samas kui maapiirkondades toimib sotsiaalne kontroll ning tõsisemaid avaliku korra juhtumeid esineb harva. Levinumad probleemid on alkoholi liigtarvitamine ja sellega kaasnevad rikkumised ning lähisuhtevägivald, millest osa juhtumeid jõuab kriminaalmenetluseni. Naabrivalves tegutseb Viru-Nigula vallas kolm sektorit (Nugeri, Vasta, Unukse), mis toetab kogukondlikku turvalisust ja abivajajate märkamist.

Viimastel aastatel vähenenud nii liiklusõnnetuste koguarv kui ka vigastatutega lõppenud juhtumite arv (2023. aastal kümme vigastatutega õnnetust ja 2024. aastal kolm).

Päästeteenust osutavad Kunda kutseline päästekomando, Kunda Vabatahtlik merepääste, Aasukalda Maa ja merepäästekomando ja Rannu Vabatahtlik Päästekomando, kellega koostööd saab pidada heaks. Mõnes vabatahtlikus komandos (nt Rannu) piirdub tegevus siiski peamiselt formaalse valmisolekuga.

Elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse jaoks on loodud koordineerimisstruktuur, tehnilised vahendid ja olemas on päästetöödeks vajalik tööjõud ning vajadusel saab kaasata ka valla territooriumil tegutsevate ettevõtete (nt karjäärid, tööstusettevõtted) eritehnikat. Kriisideks valmisolekul on vallas toimiv kriisikomisjon, korraldatakse regulaarseid õppusi ning ajakohastatakse oluliste teenusepakkujate infot; Viru-Nigula vallas on neli avalikku varjumiskohta (üks Aseris, üks Viru-Nigulas, kaks Kundas) ja kolm kerksuskeskust (Aseris, Kundas, Viru-Nigulas).

Väljakutsed ja vajadused:

- Alkoholi liigtarvitamine, sellega seotud avaliku korra rikkumised ja lähisuhtevägivald nõuavad järjepidevat ennetust, varajast märkamist ja ohvrite toetamist;
- Noorte riskikäitumine (sh nn „trikid“ koolides, kogunemised avalikes kohtades, väiksemad õigusrikkumised) nõuab süsteemset koostööd koolide, noorsootöö, politsei, sotsiaalvaldkonna ja kogukondade vahel;
- „Kolemajade“ probleem (mahajäetud tööstusmaastikud, lõpetamata elamud ja endised kolhoosiaegsed rajatised) tekitab vandalismi ja ohutusriske ning halvendab piirkondlikku kuvandit.;
- Liikluskorralduses on väljakutseks ohtlikud lõigud, ülekäigurajad ja liikluskäitumise kujundamine;
- Kergliiklusteede võrk on ebapiisav ja katkestustega, mistõttu on eriti laste turvalise koolitee osas vajadus jätkata investeeringuid nii Kunda–Põdruse–Pada (Malla ristini ja ideaalis Kangruristini) kui ka Kunda–Ojaküla ja Kunda–Kaliküla kergliiklusteedesse;
- Aseri piirkond on päästeteenistuse vaates keeruline: reageerimisaeg võib ulatuda kuni 30 minutini;
- Mereohutuse tagamiseks on vajalik poide ja päästevahendite olemasolu ning kaaluda rannavalve uuenduslikke lahendusi, sh droonide ja isetuvastuvate päästerõngaste kasutust;
- Vähestel hoonetel (eriti korterelamutel) on tagatud minimaalsed toimepidevuse lahendused (nt generaatorid, vee- ja soojusvaru), mis tähendab, et pikema elektri-, vee- või soojuskatkestuse korral sõltub elanikkond tugevalt avalikust taristust ning elanike ja ühistute teadlikkust olukorraga toimetulekuks tuleb oluliselt tõsta;
- Elanike, korteriühistute ja kogukondade teadmised ja valmisolek elanikkonna kaitse teemadel ei ole piisavad - sh varude loomise, ressursside jagamise (traktorid, generaatorid jm tehnika), naabriabiga arvestamise ja käitumisjuhiste osas erinevate hädaolukordade korral;

- Kriisivalmidust mõjutab asjaolu, et osa elanikkonnast on muukeelne ja tegutseb teises inforuumis, mis eeldab sihitud teavitust, kriisiteavituse mitmekeelseid kanaleid ja kogukondade kaasamist;
- Vajalik on valla ja partnerite (Päästeamet, Kaitseliit, vabatahtlikud, ettevõtted) regulaarne koolitamine ning koostöö drillimine, et olemasolev hea tehniline võimekus väljenduks ka tegelikes kriisides sujuvas tööjaotuses.

6.2. Valdkonna alaeesmärgid

Sotsiaalteenused on kättesaadavad kõigis kolmes piirkonnas (Kunda, Aseri, Viru-Nigula) ja vajadusel kodus. Selgitus: fookus on koduteenusel (isikuabi ja koduabi), tugiisikuteenusel, isiklikul abistajal ja nõustamisel, vajaduspõhisel sotsiaaltransporditeenusel ning digiteenuste-kesksusel, et inimesed saaksid võimalikult kaua iseseisvalt kodus hakkama.

Laste ja perede probleeme märgatakse varakult ning neile reageeritakse süsteemselt. Selgitus: lastele ja noortele suunatud ennetustegevus; pakutavate teenuse paketi laiendamine rohkem vajaduspõhiseks; koolid, lasteaiad, sotsiaal- ja tervishoiutöötajad töötavad ühtse meeskonnana (ennetusgrupid), et mured ei süveneks ega jõuaks kriisideni.

Eakad ja erivajadustega inimesed saavad kogukonna toel püsida aktiivsed ja kaasatud. Selgitus: piirkondlikud päevakeskused, klubilised tegevused ja kohandatud elukeskkond aitavad vähendada üksindust ja parandada elukvaliteeti; eakate esinduskogu kui valla strateegilise partneri moodustamine.

Elanike tervis ja turvalisus paranevad tänu ennetus- ja koostöötegevustele. Selgitus: vald paneb rõhu tervisedendusele, liiklus- ja tuleohutusele ning koostööle politsei, pääste ja tervishoiuasutustega ning muude teenuseosutajatega (sh vaimse tervise teenuste pakkujatega).

7. Tõhus valitsemine

7.1. Lähteolukord, väljakutsed ja vajadused

Juhtimine

Viru-Nigula valda juhib 19-liikmeline vallavolikogu ja 7-liikmeline vallavalitsus. Valla konsolideerimisgrupis töötab ligi 260 inimest, sh õpetajad, sotsiaalvaldkonna töötajad, kultuuri- ja sporditöötajad, tehniline personal ning ametnikud. Palgakulude osakaal valla eelarves on suur, mis seab piirid palgakasvule. Kogukondlik initsiatiiv (seltsid, vabatahtlikud, kogukonnakeskused) on mitmes piirkonnas tugev, kuid nende kaasamine poliitika kujundamisse on olnud ebaühtlane.

2024. aasta majandusaasta aruanne näitab, et vald tegutseb suhteliselt konservatiivse finantspoliitika raames: netovõlakoomus jääb seadusjärgsete piirmäärade alla, kohustuste osakaal varadest on ligikaudu viiendik ning põhitegevuse tulem on positiivne, kuigi aruandeaasta kogutulemus oli negatiivne peamiselt investeeringute ja amortisatsiooni mõju tõttu.

Vald kasutab praegu mitmeid digilahendusi: dokumendihaldussüsteem Amphora, taotluste vastuvõtu ja menetlemise süsteem SPOKU, eelarve planeerimise ja täitmise jälgimise tarkvara VeeRA jt. Digitaalsed lahendused on olulised nii taristu haldamisel (andmete kogumine, hooldusvajaduste jälgimine) kui ka elanike teenindamisel ja info jagamisel, kuid praktikas on digilahenduste tase valdkondade lõikes ebaühtlane.

Valla kommunikatsioon tugineb peamiselt valla veebilehele, ametlikule vallalehele ja sotsiaalmeediale (Facebook).

2025–2029 koalitsioonileping seab valitsemise keskseks sihiks avatud, õiglaselt ja arukalt juhitud valla, rõhutades läbipaistvat otsustamist, kaasavat aruteluraamistikku ning süsteemset avalikku suhtlust kogukondadega.

Väljakutsed ja vajadused:

- Valla finantsiline manööverdamisruum väheneb elanikkonna kahanemise, teenuskoormuse kasvu ja investeeringuvajaduste (taristu, hooned, energeetika) koosmõjus. See suurendab vajadust sisemiste prioriteetide seadmise, kulutõhususe analüüsi ja välisrahastuse sihipärase kasutamise järele. Samal ajal kahaneb ka valla maksutulu;
- Läbivalt kõikides valdkondades tegevuste rahastamiseks on vaja süstemaatiliselt otsida ja taotleda täiendavaid rahalisi vahendeid, nii riiklikest kui rahvusvahelistest (EL) fondidest ja programmides;
- Elanike ja kogukondade kaasamine ja kommunikatsioon on seni olnud ebaühtlane: valla ajalehe ja veebikanalite roll usaldusväärse infoallikana vajab tugevdamist;
- Otsustusprotsesside läbipaistvus ja tulemuste jälgitavus on piiratud: arengukavade täitmise ülevaated on mahukad ja tehnilised, kuid puudub lihtne ja arusaadav süsteem mõõdetavate võtmetulemuste väljendamiseks;
- Koostöö ja partnerluse (VIROL, riik, ettevõtted, sõprusomavalitsused) osas puuduvad kokkulepped projektide ja ülesannete täitmise osas;
- Sisekontrollisüsteem tugineb peamiselt revisjonikomisjonile ja sisemistele korrale, puudub sõltumatu siseaudiitori funktsioon ning koordineeritud riskijuhtimine, mis vähendab suutlikkust ennetada juhtimis- ja korruptsiooniriske keerukamate projektide (EL fondid, energeetika, taristu) puhul;

- Valla e-teenuste ökosüsteem ei ole ühtne ning valla asutused vajavad võimekuse kasvu (oskused, tehniline tugi, seadmed), et kasutusele võtta uusi IT-lahendusi ja kasutada neid igapäevases juhtimises, planeerimises ja aruandluses;
- Valla teenuste, võimaluste ja sündmuste turundus on pigem fragmentaarne ning keskendub „kohalik kohalikule“, mistõttu on potentsiaal uute elanike, ettevõtjate ja külastajate kõnetamiseks osaliselt kasutamata;
- Arendada ühtset visuaalset identiteeti, sõnumiraamistikku ja kommunikatsiooniplaani, mis toetaks valla kui mereääre tööstus- ja elukeskkonna tugevuste esiletoomist;
- Kaasamise meetodid (avalikud arutelud, digitaalsed osalusplatvormid, kaasav eelarve) vajavad välja arendamist, standardimist ja sellele vastava oskuspagasi kujundamist nii ametnikele kui volikogu liikmetele.
- Noorte ja kvalifitseeritud spetsialistide värbamine ja hoidmine on keeruline, kuna palgatase on piiratud ning piirkond konkureerib suuremate tömbekeskuste (Rakvere, Jõhvi, Tallinn) tööandjatega;
- Vaja on süsteemsemat personaliarendust (koolitusprogrammid, karjäärimudelid, järelkasvuprogrammid, koostöö kõrgkoolidega), et tagada kompetentsid nii teenuste osutamisel kui ka uute arengusuundade (nt ennetus, kogukonnatöö, digipädevus) elluviimisel.

7.2. Valdkonna alaeesmärgid

Valla teenused on lihtsad, arusaadavad ja järjest enam digitaalsed, arvestades eakamat elanikkonda. Selgitus: e-teenused tehakse võimalikult mugavaks, kuid säilib ka võimalus vahetuks kontaktiks; rõhk on kasutajamugavusel ja selgetel juhistel.

Otsused on läbipaistvad ja elanikke kaasatakse süsteemselt kõigis piirkondades. Selgitus: vallal on kindel kaasamismudel (koosolekud, küsitlused, kaasav eelarve), mis ei sõltu üksikute inimeste aktiivsusest.

Valla personal on hoitud, pädev ja stabiilne. Selgitus: palgafond on piiratud, seetõttu keskendutakse heale töökeskkonnale, koolitustele ja järelkasvule, et vältida kriitiliste spetsialistide lahkumist.

Valla finantsjuhtimine on konservatiivne, investeeringud on kooskõlas rahvastikutrendiga. Selgitus: vald ei ehita üle oma võimete, vaid prioriseerib hädavajalikke investeeringuid (haridus, sotsiaal, taristu) ning vähendab ebavajaliku taristu ülalpidamist.

8. Valdkondlikud mõjumõõdikud

Valdkond	Mõõdik	Baastase	Sihttase 2030	Sihttase 2035	Allikas / märkus
1. Haritud ja aktiivsed inimesed					
1.1 Haridusvõrk	Koolide arv vallas (kokku)	3	Optimeeritud struktuuri otsused tehtud	Jätkusuutlik haridusvõrk	Vallavalitsus
	Lasteaedade arv / teenuse kättesaadavus kolmes piirkonnas	Toimib kõigis kolmes keskuses – Kunda maja, Viru-Nigula maja, Aseri maja	Säilib	Säilib	Vallavalitsus
	Kvalifikatsiooninõuetele vastavate õpetajate osakaal põhikoolis	65,7% (2025)	Vähemalt Eesti keskmine (74,1% aastal 2025)	Vähemalt 85%	Viru-Nigula valla hariduse valdkonna arengukava aastateks 2025-2029 ; viib valla tagasi Eesti keskmise lähedale ja vähendab personaliriski
1.2 Noorte huviharidus ja noorsootöö	Elanike hinnang huvitegevuse kättesaadavusele (0–10)	3,99 laste huvitegevus; 5,30 täiskasvanute huvitegevus (2026.a)	≥5,0 (lapsed); ≥5,5 (täiskasvanud)	≥6,0 (lapsed); ≥6,5 (täiskasvanud)	Baastase: Elanike küsitlus veebruaris 2026
	7–18 a noorte osakaal, kes osalevad huvihariduses / -tegevuses	35,8% (2025)	≥ 40%	≥ 45%	Vallavalitsus
1.3 Kogukonnad ja kolmas sektor	Osalemine kogukonnaelus (0–10)	5,21 (2026.a)	≥5,8	≥6,3	Baastase: Elanike küsitlus veebruaris 2026

2. Hea elukeskkond					
2.1 Taristu ja hooned	Valla hallatavate hoonete suletud netopind (m ²) elaniku kohta	5,56 m2	4,5 m2	3,5 m2	Baastase: Ehitisregister (2021a. kokku 30 273,1 m2 jagatud elanike arvuga seisuga 01.01.26 5445 in)
2.2 Liikuvus ja ühistransport	Iga-aastaselt renoveeritud kohalike teede km	5 km	5 km	10 km	Teehoiukava (koostamisel)
	Iga-aastane investeering teedevõrku EUR	200 000	300 000	350 000	Teehoiukava (koostamisel)
2.3 Jäätmed, vesi, rohevõrgustik	Liigiti kogutud jäätmete osakaal (%)	33,2% (2023; sega 66,8%)	≥60%	≥65%	Baastase: Viru-Nigula valla jäätmekava 2025-2030
3. Hoitud inimesed					
3.1. Sotsiaalteenused	Kolmandatelt isikutelt laekuvate teavituste arvu kahanemine, eesmärgiga, et praktiliselt kõik piirkondlikult abivajajad kaardistatud	20	kuni 15	kuni 10	Vallavalitsus
4. Tõhus valitsemine					
4.1. Avalikud teenused	Elanike rahulolu e-teenustega (0–10)	5,55 (2026.a)	≥6,0	≥6,5	Baastase: Elanike küsitlus veebruaris 2026
4.2 Avatud valitsemine	Kaasava eelarve protsessides osalenud elanike arv	100 inimest	150 inimest	200 inimest	Vallavalitsus

4.3 Personal	Ametnike haridus	Baastase - kõik ametnikud vähemalt keskharidusega ja vähemalt 50% kõrgharidusega	Kasvab kõrgharidusega ametnike osakaal	Edasijõudnud - vähemalt 80% kõrgharidusega ja vähemalt 40% magistrikraadiga	Allikas: minuomavalitsus.ee
4.4 Finantsjuhtimine	Valitsemiskulude osakaal	Edasijõudnud - alla 12,5%	Eeskujulik - alla 10%	9,5%	Allikas: minuomavalitsus.ee

9. Arengukava ülevaatamine ja seire

Üks kord aastas viib Statistikaamet Rahandusministeeriumi tellimusel läbi Eesti omavalitsuste teenustasemete uuringu koos elanike rahuloluküsitlusega ning see avaldatakse <https://minuomavalitsus.fin.ee/>. Sellest on võimalik saada sisend, mille põhjal toimub arengukava ülevaatamine, sh hinnatakse seatud eesmärkide poole liikumist ja tegevuste elluviimist ning viiakse vajadusel sisse korrektuurid. Samuti on vajalik valla arengukava üle vaadata uute strateegiliste dokumentide uuendamisel või koostamisel (nt valla teehoiukava, üldplaneering jms).

Arengukava (tegevuskava) vaadatakse üle ja kinnitatakse hiljemalt 30. novembriks volikogu poolt. Tegevuskava võib muuta ka vastavalt olukorrale volikogu otsusega.

Arengukava seire ja hindamine toimub neljal tasandil:

- Peamiste makromajanduslike näitajate hindamine ja võrdlemine Eesti keskmisega (iga-aastaselt);
- Valla võrdlemine teiste sarnaste omavalitsusüksustega⁴;
- Elanikkonna rahulolu avalike teenustega;
- Tegevuskava täitmise hindamine (iga-aastaselt)

⁴ Sarnased omavalitsusüksused, kellega näitajaid (haridustöötajate palk, vallavalitsuse, töötajate palk, investeeringud elaniku kohta, valla poolt makstavate toetuste suurus, elaniku kohta; loetelu pole ammendav) valdkonnapõhiselt võrreldakse. Nende seas kindlasti naaberomavalitsused – Haljala, Vinni, Lüganuse – aga ka teised.

Lisad

Lisa 1 Viru-Nigula valla tegevuskava aastateks 2026-2035

Lisa 2 Viru-Nigula valla lähteolukorra analüüs

Lisa 3 Viru-Nigula valla arengukava elanike küsitluse kokkuvõte